

SABIA DE LA MARVILA

de VIOREL CĂPITANU și ALEXANDRU VULPE

În aprilie 1970 s-a descoperit în mod întâmplător, cu prilejul unor alunecări de teren, în marginea de est a satului Marvila, comuna Corbasca, județul Bacău, în punctul „Dealul cantonului“, o spadă de bronz. Potrivit descoperitorului, săteanul Alexandru Pîrîiac, spada zăcea în argilă, cu vârful în sus. Primul detaliu arată că piesa fusese probabil adînc îngropată în zona originală (în stratul de humă argiloasă). Pe de altă parte, dispunerea „cu vârful în sus“ nu va fi fost poziția inițială, ci trebuie interpretată ca datorîndu-se tot alunecării terenului.

În toamna aceluiași an s-a întreprins un sondaj la fața locului, respectiv o secțiune de 10 X 4 m, taluzîndu-se malul pe o adîncime de trei metri. Cu această ocazie nu s-a mai găsit nici un alt obiect arheologic. Cercetările de teren efectuate în împrejurimi au dus la identificarea unei așezări a culturii Noua, la cca. 100 m spre nord-est de locul descoperirii spadei.

În temeiul acestor date se poate afirma că spada este foarte probabil o descoperire izolată, fiind îngropată fără alte bronzuri în panta dealului; locul inițial al depunerii poate fi cel mult dedus, el corespunzînd desigur cu locul de unde s-a desprins masa de teren.

Spadă de bronz, acoperită cu patină de bună calitate, de culoare verde închis. Minerul a fost turnat separat și fixat prin două nituri, în timp ce butonul măciuliei a fost foarte probabil lipit de minier prin sudură. Piesa este decorată prin gravură foarte fină; motivele ornamentale se desfășoară pe întreaga suprafață a minerului, inclusiv pe ambele fețe ale șabiei măciuliei. În timp ce decorul pe șabă este bine conservat, mai ales pe fața superioară, cel de pe minerul propriu-zis și de pe fețele gârzii este foarte șters, desigur prin frecare, fiind abia perceptibil cu ochiul liber (nu am putut obține o fotografie care să-l reproducă în mod clar). Decorul lamei nu este vizibil decît în partea dinspre tăiș; în rest lipsește. Motivele decorative ale minerului sînt atît curbo-lineare, cît și rectilinii. La o examinare cu lupa se poate deduce maniera de execuție a curburii benzilor de pe partea superioară a șabiei: pentru a obține o dispunere regulată, simetrică, curburile erau imprimate cu o ștanță (din os sau de bronz) în forma literei „U“; ștanțele erau diferite ca mărime și deschidere; curburile astfel imprimate pe metal (puteau fi și gravate.

ștanța servind doar ca sprijin pentru trasarea regulată a curbei cu un vîrf ascuțit) erau apoi unite. Urmele „U”-urilor se observă pe zonele de curbură. În opoziție cu fața superioară ornată cu motive curbilini, cea inferioară are marginea tivită cu mici triunghiuri hașurate. Șaiba este prevăzută cu o mică perforație, fapt observat la multe piese ale acestui tip și interpretat ca servind pentru petrecerea unei curelușe în scopul unei mai bune fixări a armei de încheietura mîinii minuitorului ei¹. Pe mînerul propriu-zis un motiv, constînd din trei cercuri înlănțuite, redade printr-o bandă de linii foarte fine, este dispus pe trei registre, pe fiecare de cite două ori (față și verso). În registrul din mijloc se remarcă o ușoară deosebire pe cele două fețe în modul de realizare al motivului. Registrele sînt demarcate prin cite o bandă cu grupuri de hașuri în zig-zag (inclusiv pe banda care delimitează mînerul de gardă, unde liniile au fost gravate pe o îngroșătură abia perceptibilă). Pe suprafața gîrzii se disting mai limpede doar cele trei cercuri concentrice; motivul curbiliniu care le încadrează și șirurile de împunsături din jurul niturilor abia au putut fi zărite în urma înclinării piesei într-un anumit unghi față de sursa de lumină. Lama spadei este prevăzută cu un „ricasso” bine conturat. În această zonă se observă o îngroșare mediană foarte pronunțată, care se pierde treptat de-a lungul lamei propriu-zise, transformîndu-se într-o muchie mediană (secțiunea este aproape rombică). Este foarte probabil ca benzile care se desfășoară de-a lungul muchiei mediane a lamei și care converg într-un punct lîngă vîrf, să nu fi continuat și pe porțiunea de lamă dinspre gardă, fapt constatat la majoritatea exemplarelor din grupul celor cu șaibă sau cupă la mîner². Lungime totală : 0,592 m ; lungimea mînerului propriu-zis : 0,052 m ; greutate : 0,720 kg. Piesa se păstrează în Muzeul Județean de Istorie, Bacău, sub nr. Inv. 6800.

*

Spada de la Marvila aparține categoriei de spade cu mîner plin și, în sens mai restrîns, seriei de spade cu șaiba în formă de cupă, sau, mai pe scurt, cu cupă la mîner (*Schalenknaufschwerter*). Raportîndu-ne la tipologia făcută cu mai bine de două decenii în urmă de H. Müller-Karpe, exemplarul nostru poate fi atribuit tipului Wörschach³. De fapt cea mai apropiată ca formă și decor de piesa de la Marvila este o spadă din depozitul de la Tuzsér din nord-estul Ungariei⁴. Însemnătatea acestei din urmă descoperiri constă în asocierea a trei tipuri diferite de spade în același depozit : una aparține seriei de spade cu trei briuri pe mîner (*Dreiwulstschwerter*) de tip Liptov, a doua este o variantă a aceleiași tip iar a treia, cea asemănătoare cu piesa noastră, este considerată de Müller-Karpe ca ocupînd o poziție intermediară între seria spadelor cu briuri pe mîner și a celor de tip Wörschach⁵. Înrudirea spadei noastre și cu seria celor cu briuri pe mîner devine mai evidentă prin analizarea decorului, care, în unele cazuri, este aproape identic cu cel reprezentat pe spadele cu cupă. În acest sens remarcăm un exemplar din Maramureș, al

căruî minier este împodobit cu aceleași ornamente ca cele de pe spada de la Marvila⁶.

Recent, I. Chicideanu a distins în cadrul spadelor cu cupă două variante, definite fiecare prin tectonica minierului: A, cu trei nervuri proeminente ce delimitează registrele decorului (și vădesc în același timp relații directe cu spadele cu brîuri pe minier) și B, cu trei benzi gravate, îndeplinind rolul nervurilor variantei A⁷. Relativ puținele forme intermediare și concentrarea celor două variante în zone distincte dovedesc că această împărțire nu este întâmplătoare, ci reflectă concepții diferite asupra tehnicii de înmănușare. Spada de la Marvila aparține în mod clar variantei B, variantă ce-și găsește o largă răspîndire în Slovacia și în zonele limitrofe, unde reprezintă de altfel singurul tip de spadă din această serie. În România, mai ales în Ardeal, se întîlnesc, aproximativ în egală măsură, atît exemplare de tip A, cît și cele de tip B. Pe de altă parte, varianta A se concentrează în zona alpină și nordalpină, unde se și presupune a fi fost creată⁸. În lumina acestor considerații sîntem înclinați să vedem în spada de la Marvila, la fel ca și în cazul unui alt exemplar provenind poate tot din Moldova⁹, produse ale centrului metalurgic slovac, activ mai cu seamă în primele etape ale Hallstatt-ului vechi. După cronologia azi în parte depășită a lui Müller-Karpe tipul reprezentat de piesa aici publicată a fost produs la sfîrșitul perioadei Ha A și la începutul perioadei Ha B¹⁰, ceea ce, transpus pe tărîm local, corespunde perioadei de răspîndire a ceramicii canelate în Moldova, atîngînd eventual, dar faptul rămîne a fi dovedit, orizontul cultural Cozia-Brad¹¹.

Cum s-a mai discutat în ultima vreme în literatura de specialitate, descoperiri izolate de arme, ca în cazul de față, trebuiesc interpretate ca depuneri intenționate, legate de anumite obiceiuri¹². Asemenea obiecte nu se pierdeau, nici nu e verosimil să credem că se ascundeau în timp de război. În acest sens descoperirea de la Marvila constituie ceea ce s-ar putea cuprinde în noțiunea de „depozit de o singură piesă”. Una din cele mai resimțite lipsuri ale studiului bronzurilor este neglijarea tocmai a pieselor singuratice. Cei ce s-au ocupat de depozitele de bronzuri au fost preocupați doar de descoperirile constînd din cel puțin două piese; numai așa, credeau ei, s-ar justifica noțiunea de depozit. Dacă însă se acceptă ideea, de altfel din ce în ce mai susținută în ultima vreme, că marea majoritate a depozitelor au un caracter cultic (mai ales ofrande sau depuneri votive), atunci noțiunea de „depozit” devine sinonimă cu cea de „depunere”, iar pieselor descoperite în mod izolat li se cuvine acordarea aceleiași atenții ca oricărui depozit alcătuit din mai multe piese¹³. Desigur, aceste păreri vor căpăta un contur mai concret în urma unei analize horologice însoțită de una statistico-combinatorie, atît a conținutului depozitelor, cît și a condițiilor de descoperire și a gradului de utilizare a obiectelor. Deși s-au făcut astfel de studii, încununate de succes, în alte zone ale continentului nostru¹⁴, un bogat material așteaptă încă să fie studiat, și din acest punct de vedere, în spațiul carpato-dunărean.

N O T E

- 1 H. Müller-Karpe, *Die Vollgraffschwerter der Urnenfelderzeit aus Bayern, München*, 1961, p. 90.
- 2 *Ibidem*, loc. cit. și passim.
- 3 *Ibidem*, p. 33 și urm. Cf. și Alexandrina D. Alexandrescu, *Dacia*, N. S., 10, 1966, p. 129. După tipologia ei spada de la Marvila aparține tipului clasic: cupa puțin adâncă, butonul măciuliei fiind vizibil.
- 4 Müller-Karpe, *op. cit.*, p. 35, pl. 38/6 (vezi și pl. 19/8 și 34/3); J. Hampel, *A bronzkor emlékei magyarhonban*, III (1896), pl. 197, 198.
- 5 Müller-Karpe, *op. cit.*, p. 35.
- 6 A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 127, pl. 5/7, 6/8; de fapt spada, al cărei loc de descoperire a rămas necunoscut, provine de pe cuprinsul Maramureșului istoric (*ibidem*, p. 171).
- 7 I. Chicideanu, *Dacia*, N. S., 27, 1983.
- 8 *Ibidem*; Müller-Karpe, *op. cit.*, p. 87.
- 9 Alexandrescu, *op. cit.*, p. 128, nr. cat. 50, pl. 10/1. Chicideanu (*op. cit.*), citează acest exemplar ca provenind, *se spune*, din aria județului Vaslui, fapt care, în urma descoperirii de la Marvila, poate fi luat în considerație.
- 10 Müller-Karpe, *op. cit.*, p. 35. În terminologia mai nou adoptată de acest autor perioada respectivă, care se situează în jur de 1000 î.e.n., a fost denumită „Jung-bronzezeit“ (JahrbuchInstVorgeschUnivFrankfurt, 1974, p. 17).
- 11 A. László, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 89 și urm.: B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau*, Bonn 1976, p. 105 și 134. În aria județului Bacău a fost identificată o locuire de tip Cozia-Brad și în stațiunea de la Răcățâu, așezare cunoscută mai ales prin descoperirile de epocă Latène (V. Căpitanu, *Carpica*, 14, 1982, p. 51 și urm.).
- 12 În ceea ce privește țara noastră această părere a fost susținută în repetate rânduri de A. Vulpe: *SCIVA*, 25, 1974, 1, p. 16; *Dacia*, N. S., 22, 1978, p. 371; *Germania*, 59, 1981, 2, p. 428 și de B. Hänsel, *PZ*, 56, 1981, 2, p. 285. Nici M. Petrescu-Dîmbovița (*Die Sichel in Rumänien*, München, 1978, p. 94) nu exclude posibilitatea ca o parte a depozitelor să reprezinte depuneri votive, dar nu se angajează prea mult în această direcție. Pentru problema interpretării depozitelor de bronzuri în general vezi mai nou W. A. von Brunn, *Zur Deutung spätbronzezeitlicher Hortfunde zwischen Elbe und Weichsel*, 61 *BerRGK*, 1980, p. 92, însoțit de o bogată bibliografie din care se cuvine subliniată lucrarea lui Frauke Stein, *Bronzezeitliche Hortfunde in Süddeutschland*, Bonn, 1976.
- 13 M. Menke, *Die jüngere Bronzezeit in Hollstein*, Neumünster, 1972, p. 8; Stein, *op. cit.*, p. 18.
- 14 R. Dehn, *Die Urnenfelderkultur in Nordwürttemberg*, Stuttgart, 1972; Strin, Stein, *op. cit.*, passim.

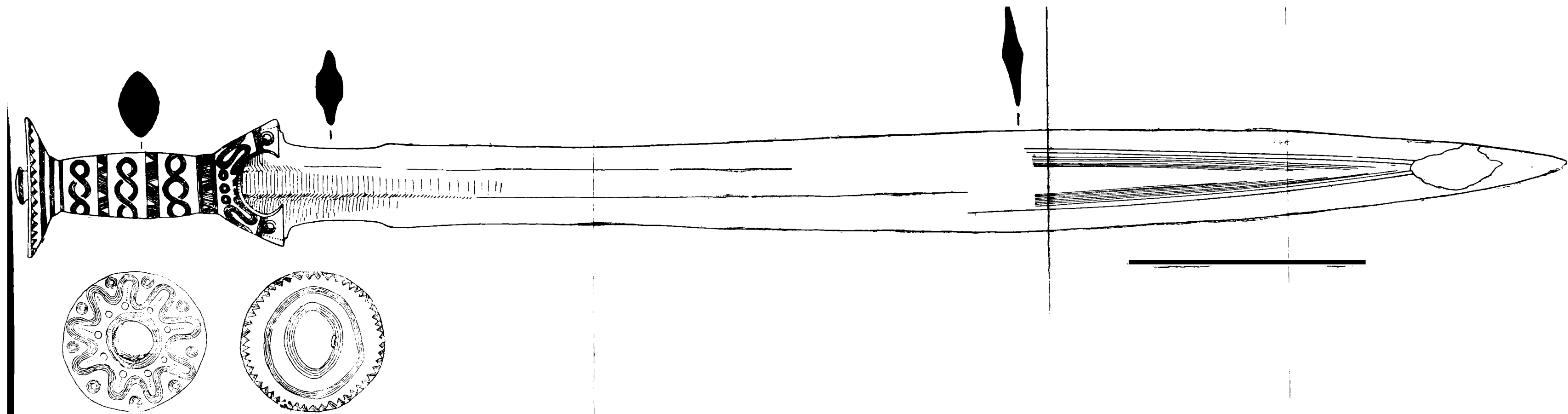

Fig. 1. — Marvila, com. Corbascu, jud. Bacău.
<http://www.muzeu-neamt.ro> / <http://cimec.ro/>

DAS SCHWERT VON MARVILA, JUD. BACĂU

Z u s a m m e n f a s s u n g

Das dem typ Wörschach nahestehende Schalenknaufschwert (Anm. 3) wurde während einer Erdrutschung zutage gefördert. Da die an Ort und Stelle durchgeführte Nachgrabung keinen anderen archäologischen Fundstoff lieferte ist zu vermuten, daß es sich um einen Einzelfund handelt. Das Stück trägt eine gute, dunkelgrüne Patina und weist deutliche Abnutzungspuren auf, die insbesondere in der Abreibung der auf der Griffstange und auf der Heftplatte dargestellten, feingravierten Verzierungsmotive zum Ausdruck kommt. Diese auf der Griffpartie vorkommende Ziermuster begegnen häufig bei Schalenknauf und Dreiwulstschwertern (vgl. die Exemplare von Tuzsér /Anm. 4/ und „Maramureş“ /Anm. 6/). Das Schwert von Marvila wird durch seinen glatten Griff der kürzlich von I. Chideanu als östlicher Typ (B) definierten Gruppe von Schalenknaufschwertern zugesprochen (Anm. 7).

VERZEICHNIS DER ABBILDUNGEN

Abb. 1. — Marvila, Gem. Corbasca, Jud. Bacău.

Abb. 2. — Marvila, Gem. Corbasca, Jud. Bacău.

